

Nr 55.

Ankom till riksdagens kansli den 6 december 1945 kl. 2 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 16 februari 1934 om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.

Genom en den 15 november 1945 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 384, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

L a g

angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 16 februari 1934 om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

1 §.

Har i — — — Konungen bestämmer.

I förordnande — — — skall fullgöras.

I fall — — — eller fordringar.

Har förordnande, som avses i första stycket, meddelats, äge Konungen, där det finnes erforderligt för vinnande av det med förordnandet avsedda ändamålet, tillika förordna, att myndighet, som Konungen bestämmer, må, om skälig anledning ej föreligger för underlåtenhet att fullgöra betalningsskyldighet, varom i nämnda stycke sägs, vid vite förelägga den betalningsskyldige att verkställa betalningen inom viss tid. Har anstånd med betalning medgivits, vare det ej hinder för föreläggande som nu sagts. Vid prövning av yrkande om utdömande av vite må jämväl fråga, huruvida vite bort föreläggas, komma under bedömande. Utdömt vite skall tillfalla kronan. Ej må vite förvandlas till frihetsstraff.

¹ Senaste lydelse av 1 §, se 1940: 234.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

I fråga om de skäl som ligga till grund för förslaget får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Enligt 1 § första stycket lagen den 16 februari 1934 om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m., i det följande benämnd clearinglagen, må Konungen förordna, att den, som är betalningsskyldig för vara, härrörande från viss främmande stat, eller eljest är pliktig utgiva betalning för fordran, som tillkommer någon i den staten eller som från sådan fordringsägare övergått på annan, skall fullgöra betalningsskyldigheten på sätt, som närmare angives i paragrafen. Förutsättningar för att sådant förordnande skall kunna meddelas äro, att rätten att förfoga över betalningsmedel inskränkts i den främmande staten samt att förordnande prövas vara nödvändigt för vinnande av betalningsutjämning (clearing). Innan förordnande meddelas, skola fullmäktige i riksbanken höras. I fråga om betalningssättet skiljes mellan å ena sidan det fall (a), att clearingavtal slutits med den främmande staten, och å andra sidan det fall (b), att clearingavtal ej finnes. I det förra fallet skall beloppet på villkor, som stadgas i avtalet, inbetalas i riksbanken eller i annan av Konungen angiven bank eller ock i särskild för ändamålet inrättad kassa. I senare fallet skall beloppet insättas i bank eller kassa som nyss angivits på s. k. spärrkonto, det vill säga räkning, varöfver förfogande icke må ske i vidare mån än Konungen bestämmer. Enligt 1 § andra stycket äger Konungen i förordnande som nu sagts föreskriva, i vilket myntslag betalningen skall fullgöras. Slutligen stadgas i paragrafens tredje stycke, att Konungen i fall, som under b) avses, äger, i stället för att förordna om betalningsskyldighetens fullgörande i där stadgad ordning, föreskriva, att betalning må erläggas allenast med användande av visst eller vissa slag av betalningsmedel eller fordringar. Enligt 2 § första stycket äger Konungen i fall, då förordnande meddelas om insättning av medel å räkning, som avses i 1 § under b), tillika förordna, att borgenär, som har fordran hos någon i den främmande staten men på grund av där vidtagna valutarestriktioner ej kan erhålla betalning, skall äga utfå betalning av insatta medel. Såsom förutsättning härför gäller, att borgenären avstår så mycket av sin egen fordran, som svarar mot uppburet belopp, för clearing av fordringar, för vilkas gäldande insättningar skett. Enligt 2 § andra stycket, som tillkommit genom lag den 23 mars 1945, skall vad i första stycket är stadgat gälla i fråga om medel, som finnas insatta i bank eller kassa enligt vad i 1 § under a) sägs, därest förhållanden inträffat, som medföra, att clearingavtalet icke kan tillämpas för medlens användande. Där för tillsyn å efterlevnad av förordnande som nu angivits så finnes behöfligt, äger Konungen jämlikt 3 § stadga skyldighet att förete handelsböcker och därtill hörande handlingar. Därjämte äger Konungen befogenhet att jämväl i övrigt

meddela erforderliga föreskrifter för verkställande av förordnande så ock till förhindrande av åtgärder, som äro ägnade att uppenbart motverka ett tillgodoseende av syftet med förordnandet.

Förordnanden jämlikt clearinglagen ha av Kungl. Maj:t meddelats i förhållande till ett antal länder, beträffande vilka betalningsöverenskommelser avslutats, bl. a. Tyska riket (kungörelse den 28 augusti 1934, nr 464; ändr. 1934 nr 510 och 549, 1940 nr 1022, 1942 nr 54 samt den 6 april 1945, nr 114). Vidare har med stöd av clearinglagen betalningsspärr upprättats i förhållande till vissa länder.

I skrivelse den 19 september 1945 har *clearingnämnden* hemställt, att till clearinglagen måtte fogas ett tillägg, enligt vilket Konungen ägde förordna, att den, som vore skyldig verkställa betalning till i lagen nämnd bank eller kassa, icke finge uppskjuta betalningen med mindre myndighet, som Konungen bestämde, prövade giltig anledning till uppskovet vara för handen.

Beträffande innehållet i clearingnämndens framställning finnes en redogörelse intagen å s. 5 och 6 i propositionen.

Över clearingnämndens framställning ha efter remiss yttranden avgivits av fullmäktige i riksbanken och flytkapitalbyrån.

Såväl riksbanksfullmäktige som flytkapitalbyrån hava funnit vissa betänkligheter möta mot den föreslagna lagstiftningen men hava med hänsyn till rådande utomordentliga förhållanden ändock ansett sig böra tillstyrka lagstiftning i det av clearingnämnden avsedda syftet.

Vid remiss till lagrådet den 2 november 1945 av inom handelsdepartementet upprättat lagförslag i ämnet anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Myrdal*, bland annat följande:

»Såsom uttalats av clearingnämnden och flytkapitalbyrån skulle en gynnsam utveckling av tvångsclearingen mot Tyskland befordras, om skulder till Tyskland bleve betalade till clearingnämnden utan onödigt uppskov och i största möjliga omfattning. Av olika anledningar, vilka huvudsakligen ha samband med de rådande förhållandena i Tyskland, uppskjuta emellertid gäldenärer i Sverige i stor utsträckning betalningen av dessa skulder. De ansträngningar, som hittills gjorts för att förmå gäldenärerna att betala, ha lämnat dåligt resultat. Ett försök att fullfölja dessa ansträngningar med hjälp av valutaförordningens bestämmelser torde, såsom ock clearingnämnden antytt, komma att visa sig utsiktslöst. Med hänsyn härtill finner jag det vara av vikt, att clearinglagstiftningen kompletteras med stadganden, som möjliggöra tvångsindrivning. Till följd av de ovissa och oroliga förhållanden, som nu råda i ett flertal stater, böra åtgärderna därvid icke begränsas så, att lagstiftningen kan tillämpas allenast på Tyskland.

Enligt clearingnämndens förslag skulle till clearinglagen fogas ett tillägg, enligt vilket Konungen ägde förordna att den, som vore skyldig verkställa betalning till i lagen nämnd bank eller kassa, icke finge uppskjuta betalningen med mindre myndighet, som Konungen bestämde, prövade giltig anledning till uppskovet vara för handen. Under antagande att i clearingnäm-

dens framställning avsetts, att överträdelse av förbudet att uppskjuta betalning skulle vara förenad med straffpåföljd, må erinras om uttalandet i flyktkapitalbyråns promemoria om det betänkliga i att straffbelägga underlåtenhet att gälda skuld. En sådan anordning synes därför böra undvikas. En annan möjlighet är att såsom påföljd för gäldenär, som uppskjuter betalning, använda vite i stället för straff. Att den ifrågasatta tvångsindrivningen underbygges genom ett vitesförfarande, torde vara mindre ägnat att ingiva betänkligheter. Därest i det föreslagna tillägget till clearinglagen uttryckligen angives, att vitesföreläggande skall komma till användning vid dröjsmål med betalning, är det självfallet uteslutet att vid utfärdande av tillämpningsföreskrifter i administrativ ordning meddela bestämmelser om straffpåföljd.

Ett vitesförfarande i enlighet med det av mig nu angivna bör lämpligen anordnas på i huvudsak följande sätt. Myndighet, som Konungen bestämmer, bör erhålla befogenhet att vid vite föreskriva gäldenär skyldighet att inom viss tid betala skuld av här avsett slag. Clearingnämnden synes vara den myndighet, som har de bästa förutsättningarna att bedöma hithörande spörsmål. Därest gäldenären i samband med de förhandlingar, som i regel torde komma att föregå myndighetens beslut, åberopar en eller annan anledning till uppskov, har myndigheten, innan föreläggande meddelas, att pröva huruvida anledningen kan anses giltig. Om så skulle befinnas vara fallet, bör myndigheten giva gäldenären nödigt rådrom eller underlåta att meddela föreläggande. Vid prövning som nu sagts synas sådana synpunkter, som i flyktkapitalbyråns promemoria anförts i förevarande hänseende, böra vinna beaktande. Då fråga är om gäldenär, som står under bestämmande tyskt inflytande, exempelvis dotterbolag till tyskt rättssubjekt, bör den beslutande myndigheten inhämta yttrande från flyktkapitalbyrån. Om gäldenär icke fullgör betalningsskyldighet inom den föreskrivna tiden, kan myndigheten hos allmän åklagare påkalla åtgärd för vitets utdömande vid domstol. Därvid bör domstolen ha möjlighet att pröva om en av gäldenär åberopad anledning till betalningsuppskov må anses giltig.

Den ändring av clearinglagen som erfordras för genomförande av en tvångsindrivning som den nu angivna kan lämpligen vidtagas genom att till 1 § fogas ett fjärde stycke av innehåll, att därest förordnande, som avses i första stycket, meddelats, Konungen äger, om det finnes erforderligt för vinnande av det med förordnandet avsedda ändamålet, tillika förordna, att myndighet, som Konungen bestämmer, må förelägga den, som har att fullgöra betalningsskyldighet på sätt i nämnda stycke sägs, vid vite att, om giltig anledning till uppskov ej föreligger, verkställa betalningen inom viss tid. Det nya stycket bör vidare innehålla, att vite, som ådömes på grund av nyss nämnt föreläggande, skall tillfalla kronan ävensom att vite ej må förvandlas till frihetsstraff.»

Lagrådet avgav den 15 november 1945 utlåtande över det remitterade lagförslaget. Samtliga lagrådets ledamöter uttalade därvid, att de funne föreslagna lagstiftningen ägnad att ingiva betänkligheter. Tre ledamöter ansågo

likväl på anförda skäl, att förslaget kunde läggas till grund för lagstiftning i ämnet. En ledamot uttalade, att det borde tagas under övertvägande, huruvida utformningen icke kunde ske på annat sätt.

Vidare hemställde lagrådet att vissa förtydligande ändringar måtte vidtagas i det remitterade förslaget. Vad lagrådet härom anfört har beaktats i propositionen.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och får alltså hemställa,

Utskottet.

att förevarande proposition, nr 384, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 6 december 1945.

På första lagutskottets vägnar:

N. GÄRDE.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar *Gärde, Wagnsson, Westman, Linnér, Ahlkvist, Krügel, Siljeström* och *Olofsson*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist, Björling, Berg, Lindberg, fru Gustafson*, herrar *Gustafsson* i *Lekåsa*, *Andersson* i *Möln dal* och *Ljungqvist*.